

960302-2

Počátek dějin lze proto pochopit různě. Patočka má např. za to, že „tento zvláštní zářez v celkovém dění lidstva“, jímž je vznik dějin, je výtvorem filosofie ve starém Řecku, „na půdě nebo v tradici staré středozevní OIKÚMENÉ (kde se rozšířilo řecké myšlení, jeho školy, jeho literatura, jeho popularizace, náboženská a theologická polemika s ním, poezie filosoficky určená či aspoň dotčená)“ (Pokus o českou národní filosofii, začátek). Ihned poté přidává Patočka k filosofii ještě politiku: „Politikou a filosofií, těmito dvěma úzce souvisícími projevy svobody, stal se člověk teprve ve vlastním smyslu historickým, tj. žijícím ne pouze přírodně, z toho, co prostě je zde, co lze jen konstatovat, nýbrž z toho, co v skrytu vždycky provází lidský život, zdánlivě jako neskutečná marginálie, vpravdě jako předpoklad všeho lidského života a chování. Dějiny vznikají tím, že lidé na určitém nepatrném okrsku země představují žít pro život a žijí, aby vybojovali pro sebe i spoluúčastníky téže vůle prostor svého uznání, prostor svobody: to je politika v původním významu, život ze svobody a pro ni. Svoboda je však zároveň prostor pro myšlení, tj. pochopení, že svoboda není věc mezi věcmi, že svobodná bytost stojí na mezi mezi tím, co jest, a tím, co nelze nazvat jsoucím, poněvadž to právě člověka ze souvislosti věcí vylamuje, aby je mohl chápat a stavět se tak mimo ně, rozumět jim a svému postavení mezi nimi.“ (Tamtéž.) Všimněme si především toho, že se Patočka na jednom místě vyhýbá záležitosti nejpodstatnější, totiž jak se z člověka nedějinně a předdějinně žijícího stává člověk žijící dějinně; místo toho staví „historického“ člověka proti přírodním bytostem, tj. bytostem „žijícím pouze přírodně“. Potom hned přistupuje k Řecku a ke „staré středozevní OIKÚMENÉ“, k řecké filosofii a politice a jejich výkonům a důsledkům. Obojí, filosofie i politika, jsou charakteristické svou spjatostí se svobodou: Patočka ovšem mluví o svobodě jako o předpokladu resp. o něčem předchůdném, takže filosofie i politika jsou jejími „projevy“, zároveň však vidí smysl filosofie a politika v tom, že se pokoušejí svým úsilím svobodu resp. prostor svobody vybojovat a tím „člověka ze souvislosti věcí vylamovat“. Jde tu o život i myšlení „ze svobody a pro ni“. Sama svoboda však „není věc mezi věcmi“, „svobodná bytost stojí mezi tím, co jest, a tím, co nelze nazvat jsoucím“. Zde Patočka daleko překračuje řecký horizont. Mohlo by se zdát, že mu to nemůžeme příliš vyčítat, jestliže jsme řekli, že na začátku dějin a jejich dějinnosti musí být dějinná minulost „vymyšlena“. Ovšem je něco jiného to „vymýšlet“ na počátku dějin – a něco jiného to dodatečně vymýšlet, když už tady dějiny trvají nejméně třetí tisíciletí. Jedna věc ovšem zůstává bez pochyb: pro Patočku dějiny mají smysl.

(Písek, 960302-2.)